

Foto: Anda van Riet

ED OLIJKAN

Nieuwsbegrip is een veelgebruikt programma voor begrijpend lezen, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs. Scholen met een licentie kunnen elke week teksten en opdrachten op verschillende niveaus downloaden. De teksten haken aan bij de actualiteit, wat helpt om de belangstelling van leerlingen te wekken, hun leesvaardigheid te vergroten en hun blik op de wereld te verruimen.

Bernadette Wijdeveld is docent Nederlands op Dorenweerd College in Doorwerth, een mhv-school met streekfunctie. Sinds de referentieniveaus van kracht zijn, staan taalvaardigheid en rekenen apart op het rooster, vertelt Wijdeveld. 'In de brugklas hebben de leerlingen drie uur Nederlands en daarbovenop een uur taalvaardigheid. Dat uur staat bewust apart; we willen de focus houden en voorkomen dat het als extra uur voor de methode wordt gebruikt. Dat uur vullen we grotendeels

in met Nieuwsbegrip. Leesvaardigheid vinden we heel belangrijk. Het onderwijs is heel talig, en leerlingen moeten leren de structuur van teksten te doorgronden. Van de docenten van andere vakken horen we dat de leerlingen daarin tekortschieten.'

Volgens Wijdeveld leven de onderwerpen van Nieuwsbegrip enorm bij de leerlingen. Dieper op een onderwerp ingaan, gaat heel natuurlijk. 'Bij een tekst over de Titanic borrelen er vanzelf vragen op over het milieu zo diep onder de zeespiegel, over de dieren die daar in het donker leven enzovoort. Door de onderwerpen krijg je als vanzelf interactie met andere vakken. Ik raad de leerlingen altijd aan vraagstukken voor te leggen aan de docent van het betreffende vak. Bij het verhaal van een ingestorte mijn in Chili raakt al snel de aardrijkskundedocent betrokken.'

Het inhaken op de actualiteit werkt volgens Wijdeveld goed. 'We merken bij de leerlingen dat ze het nieuws ook

'We merken dat de leerlingen het nieuws ook gaan volgen'

DOCENTEN OVER HET GEBRUIK VAN NIEUWSBEGRIP IN DE KLAS

Nieuwsbegrip levert wekelijks actuele teksten en opdrachten voor leerlingen uit het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Het populaire programma heeft als doel leerlingen te helpen betere lezers te worden. Een gesprek met drie docenten over hun ervaringen.

gaan volgen. Vooral bij onderwerpen die in het nieuws blijven. We speculeren vaak al van tevoren – zeker als er weer een verschrikkelijke ramp is gebeurd – over de vraag of Nieuwsbegrip het zal oppakken of niet. We vinden het goed dat sommige dingen genegeerd worden, want soms is een probleem gewoon te groot of te heftig.'

Best krap

Heleen Zuuring werkt op Maarten van Rossem, een vmbo-school in Arnhem. Ze geeft les in de onderbouw van de basisberoepsgerichte leerweg. Op Zuurings school werken alle onderbouwklassen met Nieuwsbegrip, behalve één. Die klas mag er niet mee werken in verband met een onderzoek naar het effect van de methode. Dit jaar is ook de bovenbouw met Nieuwsbegrip gestart. De school beschikt over een XL-licentie (zie kader), maar komt wegens tijdgebrek aan deze uitbreiding niet toe. Zuuring: 'We hebben voor Nieuwsbegrip één extra uur Neder-

lands in de week en moeten het daarmee doen. Ik ervaar dat als best krap.'

Wat vinden de vmbo'ers van het werken met Nieuwsbegrip? Zuuring: 'Ze roepen standaard: nee, geen Nieuwsbegrip, stom, geen zin! Maar tijdens de les merk ik dat ze meedoen, vragen stellen over de tekst. Soms barst er een heel gesprek los. En dat is precies de bedoeling.'

De school betreft niet – zoals Dorenweerd College – actief de andere vakken bij de thema's van Nieuwsbegrip. Wel is de school bezig met het doorvoeren van een vakoverstijgende tekstaanpak. 'Het is een mooie uitdaging voor de vakgroep Nederlands om dit aan te zwengelen', aldus Zuuring.

Leesonderdompeling

Martine Wijngaarden geeft Nederlands op Osg Hugo de Groot, een mhv-school in Rotterdam. De school heeft onlangs het aantal lessen Nederlands verdubbeld: van

WAT IS NIEUWSBEGRIJF?

Nieuwsbegrip (<www.nieuwsbegrip.nl>) biedt elke week een leestekst met opdrachten, gebaseerd op de actualiteit. De tekst wordt aangeboden op vijf verschillende niveaus. Daarvan worden met name B-, C- en D-niveau in het voortgezet onderwijs en mbo gebruikt. In de wekelijkse afleveringen staat steeds een van de volgende leesstrategieën centraal: voorspellen, ophelderen van onduidelijkheden, vragen stellen, relaties en verwijswaarden, en samenvatten. In de zesde week komen alle strategieën geïntegreerd in één les aan bod. Doordat het onderwerp en de aangeboden strategie op alle niveaus overeenkomen, kan er binnen de klas met verschillende niveaus van Nieuwsbegrip worden gewerkt.

Elke week is er een bij het thema passend filmpje beschikbaar van NOS Jeugdjournaal, speciaal gemaakt voor Nieuwsbegrip.

Nieuwsbegrip XL vormt een aanvulling op Nieuwsbegrip en bevat op de computer te maken opdrachten rondom andere tekstsoorten (zoals gedicht, reclame of verhaal), aansluitend bij het weekthema van Nieuwsbegrip. Nieuwsbegrip XL biedt bovendien woordenschatoefeningen op basis van de woorden uit de tekst.

Sinds kort is er ook Nieuwsbegrip Schrijven. Leerlingen schrijven teksten die aansluiten bij het thema van Nieuwsbegrip. Daarnaast is er Nieuwsrekenen (<www.nieuwsrekenen.nl>), met rekenopgaven op zes niveaus, gerelateerd aan het thema van Nieuwsbegrip.

drie naar zes uur in de week. Wijngaarden: 'We beginnen het schooljaar met leesonderdompeling. De eerste paar weken zijn we intensief bezig met teksten. We hebben alle strategieën en stappenplannen op het gebied van lezen in een syllabus gestopt. Die behandelen we in één keer, meteen bij de start van leerjaar 1. Dan hoeft je niet steeds nieuwe dingen uit te leggen. In Nieuwsbegrip komen die strategieën stelselmatig terug – dat is handig. We vullen Nieuwsbegrip wat dat betreft ook aan. Als leerlingen bijvoorbeeld moeite hebben met verwijswaarden, laat ik ze daarmee aan de gang gaan, al staat dat in de aflevering niet centraal.'

Ook de opdrachten past Wijngaarden soms aan. 'Wij werken met het begrip kernzin, de belangrijkste

zin van een alinea. Nieuwsbegrip doet dat niet. Maar het is fijn om naast de gewone methode Nederlands Nieuwsbegrip te hebben. We willen ook de actualiteit de klas binnenhalen en dat doe je niet met de methode. Die biedt trouwens ook te weinig stof om de lessen Nederlands te vullen.'

Wéér Nieuwsbegrip...?

Zowel Wijngaarden als Wijdeveld merken op dat veel brugklassers al bekend zijn met Nieuwsbegrip vanuit het basisonderwijs. Bij Wijngaarden leidt dat soms tot de verzuchting 'O, wéér Nieuwsbegrip...?' Wijdeveld herkent dat beeld. 'Leerlingen reageren soms teleurgesteld. Ze hopen dat ze allemaal andere dingen krijgen, en Nieuwsbegrip – dat kennen ze al. Maar meestal, als je gaat lezen en over het onderwerp gaat praten, raken ze geboeid en vinden ze het leuk. Andere leerlingen reageren juist opgelucht: "Gelukkig, dat ken ik al." En leerlingen voor wie Nieuwsbegrip nieuw is, reageren onbevraagd en vinden het al gauw heel leuk. Tegen de methodes begrijpend lezen uit het basisonderwijs hebben ze een behoorlijke weerstand ontwikkeld en dat doorbreek je met Nieuwsbegrip.'

Op de school van Wijngaarden begonnen de leerlingen dit schooljaar in de brugklas met C-niveau, maar dat bleek te moeilijk: 'Sinds de herfstvakantie zijn we daarom in de brugklas met B-niveau gaan werken. De vaart blijft zo beter in de les. We blijven dit niveau het hele schooljaar gebruiken. Voor mavo gaan we er waarschijnlijk ook in de tweede klas mee door. De tweedejaars vwo-leerlingen zijn dit schooljaar met D-niveau begonnen.'

Zuuring behandelt in de les vaak C-niveau, terwijl ze een toets op B-niveau laat doen. 'Ik bekijk altijd van tevoren de tekst en de opdrachten. Ik schat in of de meeste leerlingen het zullen begrijpen, en laat de zwakkere leerlingen meeliften. Soms kom ik in de krant een stukje tegen dat over het onderwerp gaat. Dat neem ik dan mee ter introductie.'

Technieken en stappenplannen

Bij Wijngaarden verloopt de introductie van een tekst uit Nieuwsbegrip op verschillende manieren. 'Ik probeer het af te wisselen. Soms zet ik het onderwerp van de tekst op het bord en stel de vraag: wat weten jullie er al van? Of ik poneer een stelling en begin een discussie. Andere keren gaan we meteen naar de tekst; dan "model" ik hoe ik achter het onderwerp van de tekst kom of laat het een leerling doen. We starten ook wel met het filmpje en houden daarna een klassengesprek.'

Ook Zuuring en Wijdeveld passen de techniek van

het 'modellen' toe. Zuuring: 'Dat werkt echt. Leerlingen pikken zo veel makkelijker op wat je aan het doen bent en horen ook dat je zelf wel eens ergens vraagtekens bij zet. Ook de juf doet niet alles perfect en weet het niet meteen.'

Op de vraag hoe de docenten omgaan met de stappenplannen van Nieuwsbegrip, reageert Wijdeveld: 'In begin houd je ze erbij, maar ze leren de systematiek snel. Al gauw worden de stappen voor de leerlingen een automatisme en herkennen ze de stappen niet meer als zodanig. We laten ze dan als geheugensteun op het bord zien.'

Zowel Wijdeveld als Wijngaarden maken intensief gebruik van het smartboard. Voor Zuuring ligt dat moeilijker; zij kan er niet altijd over beschikken. Wijdeveld en Wijngaarden laten vaak het Jeugdjournaalfilmpje via het smartboard zien. Wijngaarden: 'Ze zijn soms te kinderachtig, maar het is een leuk middel – het is wat anders. Ik kijk altijd even: kan het? Leerlingen moeten vaak lachen om de basisschoolleerlingen die in de filmpjes worden geïnterviewd, maar het kan ook gaan irriteren.'

Cijfers en rendement

Tellen de resultaten die leerlingen halen bij Nieuwsbegrip mee voor het rapportcijfer? Op Maarten van Rossem is dat zeker het geval. En ook op Dorenweerd College telt Nieuwsbegrip mee voor het cijfer. Wijdeveld: 'We nemen de instaptoetsen af. Daar maak ik in overleg met de collega's zelf een normering bij. Ook de bloktoets vormt voor ons een toetsmoment, al hoort dat eigenlijk niet – ook daar hangen we een cijfer aan. Daarnaast overhoren we de woordenschatlijsten eens in de zoveel tijd. Ook dat gegeven wordt meegenomen in het eindcijfer voor taalvaardigheid. Inderdaad, voor taalvaardigheid, niet voor Nederlands. Taalvaardigheid staat als volwaardig vak op het rapport.'

Op Osg Hugo de Groot is Nieuwsbegrip vooral bedoeld als oefenstof. Wijngaarden: 'Als we een toets doen, pakken we de methodetoets, niet de toetsen die bij Nieuwsbegrip horen. We geven geen apart cijfer voor Nieuwsbegrip – dat valt onder tekstbegrip. Tekstbegrip telt wel zwaarder dan grammatica en spelling.'

Wat is het rendement van het werken met Nieuwsbegrip? De scholen gebruiken verschillende instrumenten om dit te vast te stellen. Zuuring baseert zich op de resultaten die de Nieuwsbegripstoetsen opleveren. Die vindt ze tegenvallen. Op Wijdevelds school is het afgelopen schooljaar de Cito-nulmeting ingevoerd, maar na een jaar laat die meting nog geen duidelijke resultaten zien. 'Misschien is een jaar nog te kort. Wij docenten zien wel vooruitgang. We zien dat als een bepaalde lees-

'Leerlingen gaan zonder vrees met teksten aan de slag, ze worden niet meer afgeschrikt'

aanpak een aantal malen is teruggekomen, leerlingen al gauw iets hebben van: dat doen we zo, dat gaat veel sneller. Ze gaan zonder vrees met teksten aan de slag, ze worden niet meer afgeschrikt. Ze zeggen al gauw: o ja, de tekst zit zo in elkaar, dat is de inleiding en dat het slot, of: als ik moeilijke woorden tegenkom, lees ik er even omheen en dan kom ik er wel achter. We zien dat leerlingen minder handelingsverlegen zijn en kordater worden. Ze hebben profijt van de stappenplannen en de strategische tekstaanpak.'

De school van Wijngaarden doet mee aan Rotterdams (Taal) Effect* en neemt op gezette tijden een landelijk genormeerde toets af voor tekstbegrip en woordenschat. 'Afgelopen jaar zijn er aanzienlijke vooruitgangen geboekt, zowel in de vwo- als de havoklas. Dat was fijn om te zien. Ik denk dat Nieuwsbegrip zeker een aandeel heeft in die vooruitgang. Al denk ik dat vooral de combinatie van de verschillende facetten de doorslag geeft.'

Collegiale adviezen

Waar moet je nu eigenlijk op letten als je Nieuwsbegrip invoert? Wat is je advies aan andere scholen? Wijdeveld beveelt vooral de digibordfunctie aan. 'Die is heel nuttig en belangrijk. Dat werkt heel goed – je kunt een tekst projecteren en tegelijkertijd het filmpje laten zien. Je kunt doorklikken naar een landkaart. Zeker bij brugklassers werkt dat uitstekend – die kunnen zich nu eenmaal nog niet zo lang concentreren. Het is dus belangrijk dingen erbij te halen en afwisseling in je aanbod aan te brengen.'

Ook Zuuring beveelt aan: zorg dat je in een lokaal zit met smartboard. En – gezien de beperkte tijd die voorhanden is – leg de nadruk van de les op de strategie. Laat leerlingen in groepjes werken en pas het 'modellen' toe.

Wijngaarden, tot slot, adviseert niet elke les hetzelfde uit te voeren. 'Haal er zo veel mogelijk bij, hanteer verschillende werkvormen. Koppel een schrijfopdracht aan Nieuwsbegrip, het houden van een discussie, kortom: plak er allerlei vaardigheden aan vast.' ■

NOOT

*Zie over Rotterdams (Taal) Effect: Bots, R. (2012). Van 'kosten' tot 'perfidie': Woorden om te slagen in het Nederlandse voortgezet onderwijs. *Levende Talen Magazine*, 99(7), 12–17. Zie ook de artikelenreeks over dit project in *Van twaalf tot achttien* van januari, maart en mei 2012.